

Система освіти України продовжує функціонувати в умовах повномасштабної війни, «недолугий сусід» й надалі завдає ударів по критичній інфраструктурі нашої країни, нищить цінне, що призводить до обмежень. Це впливає як на безпеку всіх учасників освітньо-виховного процесу так і на заклади освіти.

Вплив війни на освіту в Україні – це питання, яке потребує аналізу та обговорення, адже від нього залежить культурне майбутнє як країни загалом, так і наступних поколінь.

Освіта під час війни потребує координації та співпраці між державними органами, міжнародними співтовариствами, місцевими організаціями, соціальними працівниками та незалежними експертами для забезпечення максимальної освітньої можливості та захисту дітей в умовах навчання.

Необхідно забезпечити навчальні процеси не лише методичними матеріалами, а й соціальною та емоційною підтримкою, культурними заняттями, доступом до новітніх технологій, впровадити та дотримуватися заходів, які гарантуватимуть безпеку для всіх учасників навчального процесу, необхідно забезпечувати доступні та рівні можливості для всіх учасників освітніх процесів із метою запобігання дискримінації та нерівності можливостей; сприяти підготовці й компетенції викладачів до роботи зі здобувачами освіти, які мають відставання у навчальному процесі або психологічні травми, які перешкоджають цілковитій адаптації здобувачів освіти у колективі або освітньому середовищі.

У 2024/2025 році пріоритетними продовжують бути такі напрями освітньої діяльності:

- подолання втрат у навчанні, зумовлених спочатку тривалими карантинами, потім – військовою агресією рф на території нашої держави;
- впровадження нової освітньої програми дисципліни “Захист України”.
- посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції, розвиток навичок інформаційної гігієни під час війни;
- просвіта з питань особистої безпеки (мінна безпека);
- психологічна підтримка всіх учасників освітнього процесу.

В умовах подолання наслідків російської агресії та відбудови України природнича освіта стає одним із ключових чинників формування особистості з

активною громадянською позицією, яка володіє ключовими компетентностями, необхідними для вибудовування успішної життєвої траєкторії, і спроможна реалізувати їх на практиці. Відтак, одним із актуальних напрямів сучасної освіти є якісне оновлення її змісту з урахуванням тенденцій європейського освітнього простору.

ПОЧАТОК НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

У відповідності до листа Міністерства освіти і науки України від 20.05.2024 №1/8791-24 освітній процес у 2024/2025 навчальному році в закладах П(ПТ)О рекомендується організувати в звичайному (очному) форматі. Проте, залежно від безпекової ситуації в кожній окремій адміністративно-територіальній одиниці обласними військовими державними адміністраціями може бути прийнято рішення про здійснення освітнього процесу у дистанційній або змішаній формі. Наголошується, що освітній процес в звичайному (очному) форматі може бути організовано тільки в тих закладах (П)ПТ)О, у яких наявне укриття відповідно до Вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30 липня 2018 р. за № 879/32331. Якщо потужностей споруд цивільного захисту недостатньо для укриття всіх учасників освітнього процесу (здобувачів освіти, працівників закладу) можна організувати навчання позмінно. Навчальний рік у закладах П(ПТ)О розпочинається 1 вересня 2024 року. Разом з тим, просимо розглянути можливість для здобувачів освіти 2-го і 3-го курсів закладів П(ПТ)О розпочати освітній процес раніше 1 вересня 2024 року з урахуванням особливостей організації виробничого навчання (виробничої практики) та планових заходів вступної кампанії. Також рекомендуємо використання суботніх днів у теплу частину року та внесення відповідних змін до графіку освітнього процесу та відпусток працівників. У разі необхідності можливо також подовжити освітній процес до кінця липня 2025 року, крім випускних курсів. При плануванні освітнього процесу звертаємо увагу на ефективне та раціональне формування інваріантної та варіативної складової робочого навчального плану підготовки кваліфікованих робітників з конкретної професії. Інваріантна складова робочого навчального плану повинна бути виконана в повному обсязі. Години варіативного складника робочих навчальних планів можуть бути використані для проведення індивідуальних консультацій, упровадження курсів за вибором/факультативів тощо. Для проведення практичної частини (виробничого навчання та виробничої практики) рекомендуємо задіяти навчальні майстерні, лабораторії, полігони, а також місця відведені для проходження практики на підприємствах. У разі, якщо виробничу практику здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти неможливо організувати у звичайному режимі або у своєму закладі П(ПТ)О, рекомендуємо створити можливість її проходження з використання технологій дистанційного навчання або використовувати навчальні майстерні, лабораторії іншого закладу П(ПТ)О. У разі неможливості організації освітнього процесу у зв'язку з

воєнними діями на території, де розташований заклад П(ПТ)О, а також для забезпечення права на освіту здобувачів з числа внутрішньо переміщених осіб, пропонуємо керуватись Положенням про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України (наказ Міністерства освіти і науки України від 26 березня 2022 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20 квітня 2022 року за № 437/37773).

Т також нагадуємо, що затверджено Положення про переривання навчання здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти та надання їм академічної відпустки в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливий період) (наказ Міністерства освіти і науки України від 05 квітня 2023 р. № 394, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 25 травня 2023 р. за № 865/39921).

Варто не забувати, що Міністерство освіти і науки України у грудні 2022 року запустило платформу для дистанційного навчання «Професійна освіта онлайн» <https://profosvita.online/>, на якій розміщено 114 онлайн курсів в 33 категоріях.

Варто звернути особливу увагу на те, що Міністерство освіти і науки затвердило шкалу співвіднесення оцінок різних країн та української 12-бальної системи для перезарахування результатів навчання, здобутих здобувачами освіти за кордоном.

За допомогою таблиць викладачі зможуть перезараховувати оцінки з предметів, спільних для обох країн.

Решту предметів (українознавчий компонент) вони можуть вивчати відповідно до [модифікованих \(скорочених\) програм](#) і проходити оцінювання дистанційно.

Таблиці охоплюють 26 країн Європи та світу: Словаччина, Болгарія, Литва, Бельгія, Фінляндія, Туреччина, Естонія, Ізраїль, Ірландія, Іспанія, США, Латвія, Швеція, Австрія, Швейцарія, Румунія, Норвегія, Канада, Німеччина, Польща, Чехія, Італія, Велика Британія, Нідерланди, Угорщина та Франція.

Оцінки, отримані в інших країнах, потрібно переводити за загальною таблицею. Як відомо, раніше для здобувачів освіти була можливість перезараховувати оцінки, проте заклади освіти не мали чітких рекомендацій для їхнього переведення.

Водночас якщо моделі оцінювання відрізняються, МОН рекомендує виставляти оцінку на користь здобувача освіти. Наприклад, якщо здобувач(ка) отримав/-ла в Німеччині оцінку «1» (дуже добре), що відповідає українському високому рівню, можна виставляти найвищу оцінку — «12».

Отже, тепер здобувачі освіти, які одночасно навчаються в школі за кордоном і в закладі освіти України, мають можливість скласти річне оцінювання перед початком наступного навчального року з перезарахуванням результатів навчання за кордоном.

В Міністерстві освіти аргументують затвердження таких таблиць створенням умов, аби українські здобувачі освіти за кордоном мали можливість зберігати

свій зв'язок з Україною, але водночас не мали подвійного навантаження під час навчання.

📌 Рекомендуємо користуватися можливостями онлайн платформи в освітньому процесі. Впродовж 2023 – 2024 років затверджено державні освітні стандарти з 37 професій <http://surl.li/tssia>. У зв'язку з цим, просимо звернути увагу на оновлення навчальних планів закладів П(ПТ)О, що здійснюють підготовку робітників за цими професіями. Просимо також здійснити заходи щодо підвищення рівня обізнаності педагогічних працівників щодо психологічної підтримки учасників освітнього процесу; проведення в закладах П(ПТ)О навчань і тренувань учасників освітнього процесу щодо дій під час загроз та виникнення надзвичайних ситуацій різного характеру, зокрема спричинених воєнними діями; підготовки закладів П(ПТ)О до роботи в осінньо-зимовий період та в умовах можливих обмежень у використанні енергоресурсів. Наголошуємо, що в умовах воєнного стану пріоритетом для всіх є забезпечення максимально можливої безпеки кожного учасника освітнього процесу.

📌 Звертаємо особливу увагу, що відповідно до наказу Міністерства від 01.09.2009 №806 «Про використання навчально-методичної літератури у закладах освіти» освітні заклади мають право використовувати в освітньому процесі лише ті підручники та навчально-методичні посібники, які щорічно зазначаються в переліках навчально-методичної літератури для основної і старшої школи на сторінках інформаційного збірника МОН України та мають відповідний гриф.

ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Результати діагностування доцільно використати для коригування календарно-тематичних планів вивчення предметів. Залежно від готовності здобувачів освіти оволодівати програмовим матеріалом викладач може розширити (збільшити) тематичний блок «Повторення (за попередній навчальний рік)» для подолання виявлених утруднень і, відповідно, ущільнити програмовий матеріал, який має вивчатися або опрацьовувати нові тематичні блоки, але перші уроки, виділені на опрацювання теми, присвячувати повторенню попередніх тем, на яких базується вивчення нової теми.

За результатами Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни компенсація втрат у навчальному часі (пропущені навчальні заняття) найчастіше відбувається через надання здобувачам освіти навчальних матеріалів (презентація, відео, аналогічні навчальні заняття онлайн) та завдань для самостійного опрацювання.

Водночас, дослідження вказує на зменшення кількості здобувачів освіти, які володіють уміннями, необхідними для самостійного навчання – уміння планувати час, організувати свою роботу, самостійно виконувати завдання, здійснювати самооцінювання. Для такої категорії надолуження навчальних

втрат шляхом самостійного опрацювання навчального матеріалу може бути малоефективним.

Одним із варіантів запобігання освітнім втратам може бути проведення компенсаторних занять як для навчальних груп, так і для окремих визначених груп однієї паралелі після завершення семестру та навчального року. Такі заняття повинні організовуватися за добровільною згодою усіх учасників освітнього процесу та орієнтовані перш за все на ту категорію здобувачів освіти, яка бажають підвищити результати своїх навчальних досягнень.

↑ Наголошуємо, що розробці ефективних механізмів компенсації освітніх втрат передуює діагностика, яку бажано навчитися робити поурочно, тематично, комплексно. Тобто для визначення рівня академічних досягнень здобувачів загальної середньої освіти педагогам потрібні знання методології освітніх вимірювань за допомогою стандартизованих інструментів – стандартизованого тестування. Його можна виконувати за домашнім завданням, темою уроку, на завершальних етапах вивчення теми, кількох тем семестру, курсу тем року, адаптаційного циклу і базової освіти, вчасно виявляти та вчасно долати. Зразком також слугують загальнодержавні моніторинги якості освіти, локальні моніторинги окремих категорій здобувачів освіти, до яких варто долучатися, щоб на об'єктивному рівні виявляти освітні втрати вчасно. Однією з таких платформ є Всеукраїнська школа онлайн (<https://lms.e-school.net.ua/>), де розроблено не лише тести за темами для всіх класів, а й річний тест, які можна безкоштовно використовувати, платформа «Світ професій».

Міністерством спільно з ЮНІСЕФ розроблено рекомендації щодо організації програм з надолуження освітніх втрат для громадських організацій, закладів освіти, органів управління освітою та інших організацій, які вже впроваджують або планують впроваджувати [програми з надолуження освітніх втрат](#).

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ

Старша школа є останнім етапом одержання повної загальної середньої освіти. Одержати повну загальну середню освіту здобувачі освіти можуть у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що мають III ступінь освітнього рівня.

ІНОЗЕМНІ МОВИ.

Вивчення іноземних мов для здобувачів освіти 10-11 класів у 2024/2025 навчальному році здійснюватиметься за за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти, затвердженим Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392, та Типовою освітньою програмою закладів загальної 2 середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта), розробленою на виконання Закону України «Про освіту» і затвердженою наказом МОН від 20.04.2018 № 407 (у редакції наказу МОН від 28.11.2019 № 1493).

Дозволяється використовувати підручники, що видані у поточному році та в попередні роки, враховуючи при цьому зміни в програмах. Щодо додаткової

навчально-методичної літератури, то викладачі вільні в її виборі й можуть застосовувати таку, що найкраще реалізує їхню методику навчання та компетентнісний потенціал предмета «Іноземні мови». Програма не обмежує самостійність та творчу ініціативу вчителів, передбачаючи гнучкість у виборі та розподілі навчального матеріалу відповідно до потреб учнів та обраних засобів навчання. Із переліком рекомендованої літератури можна ознайомитися на сайті Міністерства освіти і науки України (www.mon.gov.ua) та на сайті Інституту модернізації змісту освіти (www.imzo.gov.ua).

Якість освітнього процесу на всіх рівнях залишається головним завданням освітньої галузі за будь яких умов. Функціонування системи освіти під час надзвичайних ситуацій характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій.

📌 Звертаємо увагу що 2024/2025 навчальному році оцінювання та фіксація результатів навчальних досягнень здобувачів освіти 10-11 класів закладів загальної середньої освіти здійснюється за інструктивно-методичними рекомендаціями минулих років. Основні принципи оцінювання навчальних досягнень з іноземних мов єдині для будь-якого контексту: офлайн, онлайн, чи гібридно, синхронно чи асинхронно. Викладач повинен знайти баланс між різними, буває розбіжними, факторами оцінювання як:

- **Чіткість.** Чи обраний метод оцінює необхідні вміння та навички?
- **Надійність.** Максимальна точність результату оцінювання досягається шляхом зменшення факторів, що можуть викривити результат оцінювання. Одним з таких факторів можуть бути набуті знання здобувача освіти з теми.
- **Доцільність.** Наскільки аспект оцінювання наближений до використання англійської мови у життєвих ситуаціях?
- **Вплив.** Чи обраний метод оцінювання має позитивний або негативний вплив на навчання та розвиток здобувача освіти? Чи стимулює він до продовження навчання та покращення знань?
- **Практичність.** Будь-яка ситуація має обмеження в часі та ресурсах, що суттєво впливає на оцінювання.
- **Підсумкове оцінювання.** Підсумкове оцінювання полягає у тому, щоб дати оцінку результатам навчання здобувача освіти в конкретний момент навчального процесу. Воно може втілюватись у коротких тестових роботах, тематичних, семестрових та річних контрольних, оцінюванні окремих завдань.
- **Відкрите оцінювання:** тобто здобувач освіти може використовувати будь-які тексти або матеріали, які стануть в потребі, зазвичай проводиться протягом довшого проміжку часу.
- **Проектні завдання:** можуть втілюватись у різних форматах, таких як презентації, створення листівок, постерів, та інше.
- **Формувальне оцінювання.** Навчальна практика вимагає від викладача постійного збору даних щодо рівня володіння мовою - що він/вона осягнули та вміють робити.

- **Спостереження:** створення ситуації в яких викладач має можливість спостерігати за невимушеним використанням мови, наприклад, групова або проектна робота.
- **Опитування:** самоаналіз здобувача освіти надає можливість не тільки розвивати навички в перевагах нашого стрімкого часу такі як критичний аналіз, але і створює простір для формуального оцінювання та взаємодії з вчителем або/та здобувачами освіти, надає відчуття відповідальності за своє навчання..
- **Швидкі тести:** автоматизовані тести (на різноманітних ресурсах та вебсайтах), або короткі тести на пройдений матеріал спонукають взаємодію й надають можливість продемонструвати набуті знання.

У 10 – 11 класах у зошитах перевіряються найбільш значимі роботи, але з таким розрахунком, щоб один раз на місяць перевірялися роботи всіх здобувачів освіти. До виправлення помилок у письмових роботах викладачі можуть підходити диференційовано, враховуючи вікові особливості та рівень сформованості відповідного уміння у конкретного здобувача/здобувачки освіти: виправляти помилки власноруч; підкреслювати слово/вираз тощо з помилкою; підкреслювати саму помилку з метою самостійного виправлення її; позначати рядок, в якому є помилка, на полях з метою самостійного пошуку та виправлення помилки. Відповідно до загальних вимог до ведення класного журналу «Записи в журналі ведуться державною мовою. З іноземних мов частково допускається запис змісту уроку та завдання додому мовою вивчення предмета». Зошити підписуються виучуваною мовою.

↑ Стануть у нагоді такі безкоштовні онлайн-ресурси: навчання різних вікових груп: практичні ресурси, плани уроків тощо <https://www.teachingenglish.org.uk/resources>, навчальний відео-серіал Word on the street (рівні B1, B2) <https://tinyurl.com/yc44nndh>, вебінари та відео тренінги для вчителів англійської мови <https://tinyurl.com/y9u6avfr>, створення тестів для підлітків <https://tinyurl.com/y98koce9>, методичні поради, посилання на платформи для організації дистанційного навчання та інше: Quizlet <https://tinyurl.com/y8yl7oel> Kahoot <https://tinyurl.com/y9x5n54z> Blackboard <https://tinyurl.com/yd5n42a7>, безкоштовний інтерактивний додаток, аудіо, додаткові ресурси, підручники, книги для вчителя та інше до курсу Quick Minds for Ukraine підручники, книги для вчителя та інше до курсу Quick Minds for Ukraine <https://tinyurl.com/y77lj6me>.

МАТЕМАТИКА.

В основу побудови змісту та організації процесу навчання математики покладено *компетентнісний підхід*, відповідно до якого кінцевим результатом навчання предмета є сформовані певні компетентності, які сприятимуть здатності учня застосовувати свої знання в реальних життєвих ситуаціях, нести відповідальність за свої дії, брати повноцінну участь в житті суспільства.

Для успішної участі в сучасному суспільному житті особистість повинна володіти певними прийомами математичної діяльності та навичками їх застосувань до розв'язування практичних задач. Певної математичної

підготовки і готовності її застосовувати вимагає і вивчення багатьох навчальних предметів загальноосвітньої школи. Значні вимоги до володіння математикою у розв'язуванні практичних задач ставлять сучасний ринок праці, отримання якісної професійної освіти, продовження освіти на наступних етапах. Тому одним із головних завдань цього курсу є забезпечення умов для досягнення кожним учнем практичної компетентності.

Практична спрямованість математичної освіти суттєво підвищується завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних засобів у навчання математики.

Одним із найважливіших засобів забезпечення практичної спрямованості навчання математики є встановлення міжпредметних зв'язків математики з іншими предметами, у першу чергу з природничими. Особливої уваги заслуговує встановлення зв'язків між математикою та інформатикою — двома освітніми галузями, які є визначальними у підготовці особистості до життя у постіндустріальному, інформаційному суспільстві. Широке застосування інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні математики доцільне для проведення математичних експериментів, практичних занять, інформаційного забезпечення, візуального інтерпретування математичної діяльності, проведення досліджень.

Важливу роль у навчанні математики відіграє систематичне використання історичного матеріалу, який підвищує інтерес до вивчення математики, стимулює потяг до наукової творчості, пробуджує критичне ставлення до фактів, дає здобувачам освіти уявлення про математику як невід'ємну складову загальнолюдської культури. На дохідливих прикладах слід показувати здобувачам освіти, як розвивалися математичні поняття і відношення, теорії та методи. Ознайомлення здобувачів освіти з іменами та біографіями видатних учених, які створювали математику, зокрема видатних українських математиків, сприятиме національному і патріотичному вихованню молоді.

Важливе місце в організації навчання математики має посісти вдосконалення, у порівнянні з основною школою, системи самостійної роботи здобувачів освіти. Формуванню відповідних мотивів до самостійної роботи сприяє застосування завдань на рисунках, контрольних запитань, зокрема прикладного характеру, домашніх робіт з дослідження конкретних класів функцій, геометричних конструкцій.

Важливим засобом навчання можуть стати контрольні запитання і тестові завдання, які спрямовані не на відтворення означень, фактів, формул, а на з'ясування елементів та структури означень математичних об'єктів; їх місця в системі інших понять; операцій, які можна виконувати з об'єктом, його особливостей та властивостей. Подібні контрольні запитання стимулюють продуктивне мислення, сприяють неформальному засвоєнню теоретичного матеріалу, формують навички порівняння, класифікації, узагальнення, застосування математичних понять і об'єктів.

Обов'язковим елементом технології навчання має бути постійна діагностика навчальних досягнень здобувачів освіти. Вивчення кожної теми слід починати з виконання діагностичної роботи, що дає змогу встановити рівень володіння матеріалом попередньої теми. За результатами діагностичної

роботи виявляються прогалини у підготовці здобувача освіти, його досягнення, що допомагає спрямувати зусилля його та викладача на поліпшення стану справ.

Значне місце у технології навчання має посідати тематичний контроль навчальних досягнень як засіб управління навчальним процесом. До кожної теми система контролю може складатися з тематичної контрольної роботи, що, як правило, включає дві частини — теоретичну і тестову.

Обов'язковим елементом навчання мають стати індивідуальні завдання з теми. Їх варто пропонувати на завершальному етапі вивчення теми для самостійного опрацювання після всіх контролюючих заходів. Мета завдань — охопити матеріал теми в цілому, привернути увагу до головного, дати додаткові приклади і пояснення окремих складних моментів, підкреслити особливості й тонкощі, переконати учнів у можливості розв'язання задач основних типів. Індивідуальні завдання перевіряються, оцінюються викладачем та захищаються здобувачем освіти.

У 10-11 класах (рівень стандарту/профільний рівень) – за навчальними програмами, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (накази від 23.10.2017 №1407; від 03.08.2022 №698): <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednyaosvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>. Зауважуємо, що розподіл годин на вивчення математики здійснюється відповідно до навчального плану відповідної Типової освітньої програми. Наприклад, для закладів загальної середньої освіти III ступеня у 10-11 класах (накази МОНУ від 20.04.2018 №408 та від 28.11.2019 №1493; <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennya-zmin-do-tipovoyiosvitnoyi-programi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-iii-stupenya>).

Рекомендуємо визначити час на повторення вивченого матеріалу за попередній період та за навчальний рік у всіх групах, враховуючи можливості відповідно до кількості годин тижневого навантаження та рівня освітніх втрат.

Із метою подолання освітніх трат, рекомендуємо використовувати можливості: – платформи «Всеукраїнська школа онлайн» (<https://lms.e-school.net.ua/>);

– бази ресурсів (відео, дидактичні матеріали, інструменти) платформи «УМІТИ» (<https://umity.in.ua/resources/>);

– платформи Class Dojo (<https://www.classdojo.com/>);

– платформи Learning.ua (<https://learning.ua/>);

У кінці кожної теми з алгебри і початків аналізу та з геометрії викладач проводить тематичне оцінювання. При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми.

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичного окремо з алгебри і початків аналізу і окремо з геометрії. Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів III ступеню передбачене оцінювання здобувачів освіти 10-11-х класів з математики. Семестрова оцінка з математики виводиться як середнє арифметичне семестрових оцінок з двох математичних курсів (алгебри і початків аналізу та геометрії) та здійснюється округлення до

цілого числа. (Наприклад, учень/учениця має семестрові оцінки 8 з алгебри і початків аналізу і 9 з геометрії. Тоді середнє значення становитиме $(8+9):2=8,5\approx 9$. Отже, семестрова оцінка з математики – 9). **Семестрова оцінка з математики** виставляється без дати до класного журналу на сторінку з алгебри і початків аналізу в стовпчик з надписом «І семестр. Математика», «ІІ семестр. Математика» та на сторінку зведеного обліку. Семестрова оцінка може підлягати коригуванню відповідно до «**Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів**», затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03 червня 2008 року № 496. Коригована семестрова оцінка з математики виводиться як середнє арифметичне скоригованих семестрових оцінок з двох математичних курсів (алгебри і початків аналізу та геометрії) та здійснюється округлення до цілого числа за наведеним прикладом. Виставляється коригована семестрова оцінка з математики на сторінку з алгебри і початків аналізу.

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок з математики. Річна оцінка з математики виставляється на сторінку з алгебри і початків аналізу в стовпчик з надписом «Річна. Математика». На сторінку зведеного обліку навчальних досягнень здобувачів освіти річна оцінка з математики виставляється у стовпчик «Математика».

📌 Також нагадуємо про обсяг домашніх завдань, які мають обмеження (лист Міністерства освіти і науки України від 29.10.2021 №1/9-651 «Про обсяг і характер домашніх завдань учнів загальноосвітніх навчальних закладів»: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/85155/).

ІНФОРМАТИКА.

Реалізація змісту освіти в 10 – 11 класах здійснюється відповідно до навчальних планів типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня, затвердженої наказом МОН від 20.04.2018 № 408 (у редакції наказу МОН від 28.11.2019 № 1493), і забезпечується, в тому числі, й вивченням «Інформатики» як вибірково-обов'язкового предмета.

Основою навчання інформатики в 10-11 класах є базовий модуль, зміст якого може бути розширений за рахунок вибірових модулів. Базовий модуль, на вивчення якого відводиться 35 годин, завершує формування в учнів предметних і ключових компетентностей в області використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на рівні, визначеному Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти. Цей модуль є мінімально допустимою нерозривною структурною одиницею програми.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області є неприпустимим. Автономія вчителя має бути забезпечена академічною

свободою, яка включає свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науковопедагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням і впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

Обов'язковою передумовою успішного виконання вимог програми є практична діяльність здобувачів освіти на кожному уроці, для якої необхідний індивідуальний доступ кожного до роботи з персональним комп'ютером та підключення комп'ютерного класу до швидкісного інтернету.

Організація роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності в кабінеті інформатики здійснюється відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом МОН від 26.12.2017 № 1669, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 23.01.2018 за № 100/31552.

Організація освітнього процесу визначається освітньою програмою закладу освіти (щодо змісту, тривалості і взаємозв'язку навчальних предметів тощо, логічної послідовності їх вивчення, форм організації освітнього процесу), вимогами санітарного законодавства, а також наказом МОН від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп продовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 06.03.2002 за № 229/6517, щодо наповнюваності груп.

↑ Акцентуємо увагу, що використання *неліцензійних* примірників програмного забезпечення *заборонено*.

Допускається використання програмного забезпечення лише на основі ліцензій *вільного поширення* або *пропрієтарного* відповідно до законодавства у сфері авторського права і суміжних прав, із дотриманням вимог Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» до користувацьких інтерфейсів комп'ютерних програм.

Мінімальні вимоги безпеки та захисту здоров'я педагогічних працівників під час здійснення роботи, пов'язаної з використанням екранних пристроїв незалежно від їхнього типу та моделі, встановлюються «Вимогами щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями», затвердженими наказом Міністерства соціальної політики України від 14.02.2018 № 207, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25.04.2018 за № 508/31960.

↑ Сучасний світ швидко змінюється, і вчителі інформатики повинні бути в курсі останніх тенденцій та технологій. Однак, знайти якісні та безкоштовні ресурси не завжди легко. Ці безкоштовні онлайн ресурси допоможуть викладачам інформатики знайти корисні матеріали та ефективно їх використовувати:

1. **Code.org** – одна з найпопулярніших платформ для вивчення програмування, яка надає курси з основ інформатики та спеціальні курси для вчителів.
2. **Khan Academy** пропонує курси з багатьох дисциплін, зокрема з інформатики. Доступні відеолекції, інтерактивні вправи та персоналізовані навчальні плани.
3. **Scratch** – це візуальне середовище програмування, розроблене для дітей, яке дає змогу створювати інтерактивні історії, ігри та анімації.
4. **Coursera** – платформа з онлайн-курсами від провідних університетів та компаній, де багато курсів з інформатики доступні безкоштовно.
5. **Microsoft Educator Center** пропонує курси та ресурси для вчителів, зокрема матеріали з інформатики та програмування.
6. **EdX** – це платформа, яка містить курси від провідних університетів та установ, зокрема багато безплатних курсів з інформатики.
7. **CS50** – онлайн-курс Гарвардського університету, який знайомить учнів з основами комп'ютерних наук.

Навчальна та методична література з предметів освітньої галузі «Технології» зазначена у Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України», що розміщені на офіційному сайті.

ФІЗИКА ТА АСТРОНОМІЯ.

Вивчення предмета може здійснюватися за програмами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 24.11.2017 № 1539, розміщеними на офіційному сайті МОН України.

Вибір навчальних програм з фізики та астрономії здійснюється закладом освіти, затверджується рішенням педагогічної ради навчального закладу й відображається в його освітній програмі.

Звертаємо увагу, що навчальні програми не містять фіксованого розподілу годин між розділами і темами курсу. У програмах наводиться лише тижнева і загальна кількість годин на вивчення предмета. Розподіл кількості годин на вивчення окремих розділів/тем визначається викладачем. За необхідності й виходячи з наявних умов навчально-методичного забезпечення, викладач має право самостійно визначати порядок вивчення тем та місце проведення лабораторних практикумів і практикумів з розв'язування задач – у кінці розділу або під час його вивчення

З метою реалізації компетентнісного підходу в програмах з фізики та астрономії базової і старшої школи визначено ключові компетентності, які формуються змістом програм, та зазначено результати навчання за складниками знансьвим, діяльнсьвим, ціннсьвим.

Наскрізнсьві змістовсьві лїнї є засобом інтеграції навчального змісту, корелюютьсь з ключовими компетентностями, опанування яких забезпечує формування ціннсьвих і світоглядних орієнтацій здобувачів освіти, що визначають їх поведїнку в життєвих ситуаціях. Реалїзація наскрїзних змістових лїнїй полягає у вїдповїдному трактуваннї навчального змісту тем і не передбачає будь-якого його розширення чи поглиблення.

Навчальними програмами з фізики та астрономії визначено перелік демонстраційних експериментів, спостережень та лабораторних робіт, необхідних для забезпечення реалізації Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Водночас учитель, зважаючи на матеріальну базу фізичного кабінету закладу освіти, може замінювати окремі роботи рівноцінними, використовувати різні варіанти проведення їх (у тому числі віртуальну демонстрацію фізичного досліду), доповнювати цей перелік іншими дослідженнями або короткочасними експериментальними завданнями, об'єднувати кілька робіт в одну залежно від обраного плану вивчення певної теми. Окремі лабораторні роботи можуть виконуватись учнями або як домашні завдання, або як учнівські навчальні проєкти, або з використанням цифрових лабораторій (цифрових вимірювальних комплексів), комп'ютерних моделей, віртуальних симуляцій і віртуальної фізичної лабораторії. Разом з тим, модельний віртуальний експеримент не може повною мірою замінити лабораторні роботи, які виконуються з використанням реального обладнання.

Навчальний фізичний експеримент є важливим засобом формування предметної та ключових компетентностей під час вивчення фізики. Завдяки навчальному експерименту учні оволодівають досвідом практичної діяльності людства в галузі здобуття фактів та їхнього попереднього узагальнення на рівні емпіричних уявлень, понять і законів. Експеримент виконує функцію методу навчального пізнання, завдяки якому у свідомості учнів утворюються нові зв'язки та відношення, формуються суб'єктивно нові особистісні знання. Експеримент також дидактично забезпечує процесуальну складову навчання фізики й формує в учнів експериментальні вміння й дослідницькі навички. В умовах дії воєнного стану особливо актуальним стало використання технологій дистанційного/мобільного навчання.

Сучасні смартфони містять велику кількість датчиків й можуть стати своєрідною «мобільною цифровою лабораторією». За допомогою особистого смартфона здобувачі освіти можуть вимірювати різні параметри навколишнього середовища й проводити аналіз та статистичну обробку отриманих результатів за допомогою спеціальних додатків. На сайті Віртуального STEM-центру Малої академії наук України (<https://stemua.science/>) розміщено методики використання смартфонів для проведення експериментальних досліджень. Крім того, ресурс містить у розрізі розділів фізики та астрономії розробки лабораторних робіт з використанням цифрових лабораторій, готові моделі для друку фізичних приладів на 3D принтері. Включення в освітній процес смартфонів забезпечує формування у здобувачів освіти ціннісного ставлення до смартфона, як засобу для дослідження навколишнього середовища. Проте дослідження, проведені за допомогою смартфонів, хоч й містять кількісні результати вимірювання фізичних величин, можуть аналізуватися лише з метою отримання якісних висновків, оскільки через відсутність метрологічної перевірки датчиків кількісні результати вимірювань різними смартфонами можуть різнитися й містити інструментальну похибку вимірювання, яку важко врахувати.

Ефективним засобом, що забезпечує формування предметної та ключових компетентностей учнів, є розв'язування фізичних задач. Розв'язуючи компетентісно орієнтовані фізичні задачі, – від найпростіших, які потребують елементарних пізнавальних зусиль учня, до дослідницьких, розв'язання яких вимагає значних інтелектуальних зусиль та багато часу, учні розвиватимуть вміння застосовувати теоретичні знання на практиці. Тому таку форму організації навчальних занять доцільно здійснювати незалежно від обраної навчальної програми як в основній, так і в старшій школі.

Сучасна людина існує в умовах розвитку високих комп'ютерних технологій, упровадження високошвидкісного Інтернету в усі сфери життя. Людину практично з народження оточує перенасичене різноманітною інформацією освітнє поле, орієнтуватися в якому стає дедалі складніше. Як ніколи важливою стає проблема виховання такої особистості, яка не несе з собою по життю непідйомний багаж енциклопедичних знань, а має таку важливу якість, як критичне мислення, що дає змогу знаходити крихти істини у потоці інформації з різних джерел. Людина потребує критичного мислення, яке допомагає їй жити серед людей, соціалізуватися.

Оцінюючи навчальні досягнення здобувачів освіти 10-11 класів, викладачу своїй діяльності керується орієнтовними вимогами оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України №1222 від 21.10.2013. Оцінювання результатів навчання у має бути зорієнтованим на формування ключових компетентностей і наскрізних умінь з урахуванням вимог до обов'язкових результатів навчання у відповідній освітній галузі, визначених Державним стандартом

⬆ Нагадуємо що заклади освіти мають право на свободу вибору форм, змісту та способів оцінювання за рішенням педагогічної ради.

Під час роботи в кабінеті фізики доцільно керуватися наказом Міністерства освіти і науки України №304 від 18.04.2006 зі змінами відповідно до наказу №1514 від 22.11.2017 «Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України», інструктивно-методичними матеріалами «Безпечне проведення занять у кабінетах природничо-математичного напрямку загальноосвітніх навчальних закладів» (лист Міністерства освіти і науки України від 01.02.2012 №1/9-72), «Правил безпеки під час проведення навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів», затверджених наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України №992 від 16.07.2012, та «Методичних матеріалів щодо організації навчання і перевірки знань, проведення інструктажів з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності» (лист МОН №1/9-319 від 16.06.2014).

Навчальна та методична література для вивчення предметів «Фізика», «Астрономія», «Фізика і астрономія» наведена у Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих

Міністерством освіти і науки України на 2024/2025 навчальний рік, що розміщені на офіційному сайті МОН.

ХІМІЯ ТА БІОЛОГІЯ.

Програма з хімії для 10 – 11 класів закладів загальної середньої освіти, рівень стандарту (затверджена наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407), розміщена на офіційному сайті Міністерства.

Програми позбавлені поурочного поділу. Викладач може самостійно розподіляти навчальні години і визначати послідовність розкриття навчального матеріалу в межах окремої теми, але без порушення логіки його викладу.

У зв'язку із військовою агресією пропонуємо у 2024/2025 навчальному році для повторення матеріалу попереднього класу навчання використати резервні години навчальних програм.

Зміни, що відбуваються у сучасному суспільстві, також диктують підвищені вимоги до здобувача освіти -дослідника. Однією із основних цілей навчання має бути формування в здобувачів освіти дослідницьких умінь і навичок.

Дослідницький метод у навчанні – метод залучення до самостійного і безпосереднього спостереження, на основі якого встановлюватимуться зв'язки предметів і явищ, робитимуться висновки, пізнаватимуться закономірності. Внесення елементів дослідження в освітній процес сприятиме вихованню в здобувачів освіти активності, ініціативності, допитливості і розвиватиме їхнє мислення, заохочуватиме їх до самостійного пошуку та відкриття.

Викладач під час підготовки до уроків має враховувати, що сучасний здобувач освіти добре орієнтується в інформаційному просторі, вміє швидко відшукати потрібну інформацію в інтернеті, добре обізнаний з новим програмним забезпеченням, а також має низку додатків у своєму смартфоні, які дають змогу досить швидко розв'язати завдання, використовуючи інноваційні методи.

Важливим джерелом знань, засобом створення проблемних ситуацій, розвитку мислення і допитливості має стати розв'язування задач компетентнісного спрямування.

Навчальні задачі міжпредметного змісту (контекстні задачі) пов'язані з життєвими ситуаціями та загальнокультурними цінностями. Контекстні задачі, як спосіб актуалізації особистісного потенціалу учня, пробуджують пошукову активність і усвідомлення цінності знань з предмета, що вивчається, зокрема хімії.

Також звертаємо увагу, що електронні версії підручників з хімії для 5 – 11 класів закладів загальної середньої освіти розміщені на сайті МОН.

Програма з біології і екології для 10 – 11 класів закладів загальної середньої середньої освіти: **рівень стандарту**, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407. Програму розміщено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України.

Чинні програми позбавлені жорсткого поурочного поділу і дають право викладачу творчо підходити до реалізації їх змісту, самостійно обирати послідовність розкриття навчального матеріалу в межах одного навчального року, але без порушення логіки його викладу, змінювати орієнтовну кількість

годин, передбачених програмами для вивчення тем або розділів, використовуючи для цього резервні години або години навчальної практики, добирати об'єкти для вивчення та включати в зміст освіти приклади зі свого регіону. Резервні години можуть бути використані для повторення, систематизації, узагальнення навчального матеріалу, контролю та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Біологічна освіта наділена значним потенціалом у формуванні світогляду людини нового тисячоліття, зокрема завдяки відкриттям у пізнанні живого. Розв'язання актуальних нині соціальних, економічних, екологічних, морально-етичних проблем, як-от збереження довкілля, здоров'я людей, життя на Землі, здійснюється на основі біологічних знань.

А саме: оптимізовано навчальне, психологічне і фізичне навантаження здобувачів освіти за рахунок скорочення описового, складного для засвоєння матеріалу, що не має світоглядного значення, перенесення складних теоретичних понять з основної школи в старшу; реалізовано діяльнісний і компетентнісний підходи, що дає змогу акцентувати увагу педагогів на формування конкурентоздатної, всебічно розвинутої особистості учня за рахунок включення в зміст біологічної освіти певних способів діяльності та розвитку ключевих компетентностей; екологізовано зміст всіх розділів біології; запроваджено дослідницький підхід та проєктні технології в освітньому процесі, як основного інструмента формування природничо-наукової компетентності; передбачено формування інформаційної компетенції, як предметної (вміння знаходити, структурувати інформацію, перетворювати її з однієї форми в іншу), так і комунікаційної (здатність встановлювати і підтримувати контакти, щоб успішно орієнтуватися на сучасному ринку праці); посилено практико-орієнтований та особистісно орієнтований напрями змісту біологічної освіти та виховний потенціал за рахунок включення відомостей прикладного характеру.

📌 Рекомендуємо для використання:

- MozaWeb (<https://ua.mozaweb.com/index.php>) – це онлайн-сервіс для інтерактивного навчання, який пропонує широкий спектр освітніх ресурсів для учнів і вчителів. Платформа містить цифрові підручники, інтерактивні 3D-сцени, відео, анімації та віртуальні лабораторії, що охоплюють різні навчальні предмети. Сервіс підтримує індивідуальне навчання, дозволяючи учням працювати у власному темпі, а вчителям – відстежувати прогрес учнів та адаптувати навчальні матеріали під їхні потреби.

- Labster (<https://www.labster.com/>) – це інтерактивна платформа для віртуальних лабораторних симуляцій, що допомагає учням і вчителям у вивченні природничих наук. Вона надає доступ до широкого спектру лабораторних симуляцій, а також містить теоретичний матеріал, інтерактивні завдання та тести для закріплення знань.

- AR Book (<https://arbook.info/>) – це інтерактивний навчальний інструмент, що використовує технологію доповненої реальності (AR) для покращення освітнього процесу. За допомогою смартфона або планшета учні можуть

сканувати сторінки підручників, щоб побачити тривимірні моделі, анімації та додаткові навчальні матеріали, які з'являються поверх друкованого тексту

ГЕОГРАФІЯ.

Міністерство освіти і науки України затвердило модифіковані (скорочені) освітні програми українознавчого компонента (наказ №701 від 16.05.2024). До цього переліку входить предмет «Географія» для закладів загальної середньої освіти.

Ці програми можна використовувати для тих здобувачів освіти, які пропустили навчання або тривалий час не вчилися за українськими освітніми програмами. Зокрема, здобувачі освіти за кордоном та ті, що вимушено перебувають на тимчасово окупованих територіях.

Зміст скорочених програм побудовано таким чином, що здобувачі освіти здобуватимуть основні знання з визначених предметів, які допоможуть їм безперешкодно продовжувати подальше навчання.

Програми й методичні рекомендації до них можна переглянути за покликанням

<https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-vykorystannia-modyfikovanykh-prohram-z-ukrainskoi-movy-ukrainskoi-literatury-istorii-u-krainy-heohrafi-dlia-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>. Вони сформовані на основі модельних навчальних програм, рекомендованих міністерством навчальних програм із зазначених предметів для 8–11 класів, затверджених Міністерством освіти і науки України.

Програми можна застосовувати у класах для надолуження освітніх втрат, орієнтованих на здобувачів освіти 10–11 класів, які потребують додаткових занять, щоб опанувати матеріал з основних предметів та надолужити те, що страчено та неохоплено через війну. Якщо здобувачі освіти перебувають за кордоном і навчаються за скороченими програмами, то має право на зарахування оцінок з інших предметів, отриманих за кордоном.

На засадах секторальної моделі національної економіки, яка прийнята ООН, та КВЕД на основі стандарту Євростату побудовано вивчення курсу соціальної та економічної географії у 9 – 11 класах закладів загальної середньої освіти. Замість застарілих радянських підходів у навчальний процес запроваджено вивчення сучасної економіки на основі глобальних ланцюгів доданої вартості, докладне вивчення особливостей розміщення виробництва товарів і надання послуг. Запроваджено відповідний поняттєвотермінологічний апарат сучасної європейської суспільної географії. Для кращого розуміння всіх термінів і понять сучасної суспільної географії радимо користуватись єдиним в Україні безкоштовним спеціалізованим науковим словником (режим доступу: <https://geohub.org.ua/geography>).

Для підвищення ефективності оволодіння здобувачів освіти теоретичними знаннями, як для вивчення нового матеріалу, так і під час самостійної роботи, а також для узагальнення та повторення використовувати структурно-логічні схеми, опорні конспекти, таблиці та картографічні матеріали, відеофільми тощо.

Для вивчення географії особливо необхідне набуття практичних умінь і навичок, які формуються під час виконання практичних робіт. Важливим залишається питання – робота з комп'ютерними симуляціями та імітаційними параметризованими моделями.

📍 За допомогою геосервісів (Wikimapia (wikimapia.org);

Google Maps (maps.google.com);

Google Earth (earth.google.com) та ін), що надають інструменти для роботи з географічними даними та дозволяють користувачеві ознайомлюватися з різними країнами світу і навіть віртуально подорожувати; шукати різні об'єкти на карті Землі, переглядати, коментувати, доповнювати світлинами у наш інформаційний час достатньо.

Список навчальних програм, підручників та посібників для закладів загальної середньої освіти, яким надано гриф Міністерства освіти і науки України або схвалення для використання в закладах освіти включає необхідне для успішного навчання навчально-методичне забезпечення та розміщується на офіційному сайті МОН.

ЗАХИСТ УКРАЇНИ.

У 2024/2025н.р. викладання предмета «Захист України» зазнає кардинальних змін. Освітня програма предмета «Захист України» зазнала істотних змін, зокрема видалені матеріали, що стосувалися радянського періоду. Як зазначено міністром освіти і науки Оксеном ЛІСОВИМ з 01 вересня 2024 року викладання предмета буде за новим зразком. Крім оновленої освітньої програми, оновлений і скоригований рекомендований перелік обладнання, розроблена методика організації освітнього простору та процесу навчання. Тепер, зокрема, під час вивчення дисципліни, не буде поділу юнаків та дівчат і за статтю. Хлопці й дівчата проходять курс разом, а поділ на групи відбуватиметься для відпрацювання практичних навичок.

Принципи та пріоритети, на яких ґрунтується програма, втілюють нові прогресивні концептуальні підходи, нові погляди на роль дитини і педагогів в освітньому процесі, форми організації дитячої життєдіяльності, зокрема дитиноцентризм (відповідність віковим особливостям, потреби та інтереси учнів і учениць, особистісно орієнтоване навчання, суб'єкт-суб'єктна взаємодія), комунікативно орієнтоване навчання, діяльнісний підхід, демократичне середовище, принцип системності та наступності, людинознавче спрямування. Пріоритети викладання предмета: формування особистості здобувача та здобувачки освіти через взаєморозуміння, взаємоповагу, співробітництво всіх учасників навчального процесу; осмислення і утвердження національної та громадянської ідентичності, громадянської стійкості та оборонної свідомості здобувачів та здобувачок освіти, здатних виявляти свою національну та громадянську ідентичність у повсякденному житті і в умовах негативних зовнішніх впливів та готовність до захисту незалежності і

територіальної цілісності України, конституційних засад державного ладу, національних інтересів та суспільно-державних (національних) цінностей України. Зміст навчального матеріалу у програмі складається з двох частин: понятійного і діяльнісного. Види навчальної діяльності пропонуються для відпрацювання ключових життєвих умінь і навичок та мають рекомендаційний характер

Зміст програми інтегрованого курсу в 10 класі структуровано за шістьма модулями:

Модуль 1. Основи національної безпеки та оборони України

Модуль 2. Основи управління та планування

Модуль 3. Озброєння та військова техніка. Стрілецька підготовка

Модуль 4. Основи дій, комунікації та взаємодії в бою

Модуль 5. Орієнтування на місцевості та інженерна фортифікація

Модуль 6. Домедична допомога в умовах бою

Зміст програми інтегрованого курсу в 11 класі структуровано за шістьма модулями:

Модуль 1. Військові технології та їхній розвиток

Модуль 2. Стрілецька підготовка, основи дій та взаємодії в бою

Модль 3. Інформаційна війна

Модуль 4. Домедична допомога в умовах бою

Модуль 5. Цивільне населення в кризових умовах

Модуль 6. Планую майбутнє: особиста роль в обороні України

Запропонована програма - самодостатній цілісний освітній продукт для досягнення відповідних меті інтегрованого курсу «Захист України» результатів навчання. Вона надається до реалізації за допомогою різних навчальних матеріалів: 6 підручників, навчальних посібників, а також індивідуального методичного забезпечення, в тому числі й розробленого вчителем самостійно. Водночас усі модулі інтегрованого курсу мають профорієнтаційне спрямування та можуть бути доповнені іншими навчальними предметами та курсами, зокрема й міжгалузевими інтегрованими рішеннями. Також окремі компоненти програми можуть бути основою для розроблення міжгалузевих інтегрованих модулів (компетентнісний потенціал курсів). Для оптимальної реалізації програми освітній процес має бути організовано у тренінговій формі в освітньому просторі (осередку) з вивчення предмету “Захист України”. Програма може бути реалізована в умовах очного, дистанційного та змішаного

навчання. Для ефективного втілення програми перевага надається практичній спрямованості, інтерактивним, дослідницьким, проєктним видам навчальної діяльності. Для закріплення відпрацювання практичних умінь та навичок обов'язкове проведення навчально-польових зборів або тренінгових занять

Навчання планується проводити в спеціальних навчальних центрах, де передбачено трансформацію одного уроку на місяць, але протягом цілого дня. Відповідно найближчим часом відбудеться перенавчання та навчання викладачів предмета «Захист України», викладачі будуть завантажені 100% суто викладання предмета «Захист України». Кожен модуль можуть викладати як викладачі «Захисту України», так і запрошені фахівці й фахівчині з конкретної теми. Крім того, осередок може залучати до викладання профільні організації.

ФІЗКУЛЬТУРА.

Метою освітньої галузі фізичної культури є гармонійний фізичний розвиток особистості здобувачів освіти, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок, розширення рухового досвіду через формування стійкої мотивації здобувачів освіти до занять фізичною культурою і спортом.

Одним із головних питань в Україні є розв'язання проблем зі здоров'ям у дітей та формування у них основ здорового способу життя. Відповідно, під час організації освітнього процесу в закладах освіти, пріоритетним завданням постає навчання учнів відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної й суспільної цінності. Особливого значення навчання фізичній культурі набуває в контексті формування готовності виконувати громадянський та конституційний обов'язок щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави в майбутньому.

У 2024-2025 навчальному році, під час організації освітнього процесу, рекомендуємо вчителям використовувати матеріали інтернет-ресурсів щодо дій здобувачів освіти в умовах воєнного стану:

- посібник для освітян «Як розповісти школярам про мінну безпеку», розроблений Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) в Україні (<http://surl.li/hglfl>);
- посібник із прикладами ігор та занять для дітей у незвичних обставинах «Чим зайняти дитину в надзвичайній ситуації» (<http://surl.li/frjnj>);
- інструкції для дітей як діяти у надзвичайних ситуаціях у вигляді постерів (<http://surl.li/hglia>);
- правила поведінки цивільного населення під час війни, військового стану: <http://surl.li/btaht>. Навчання учнів змісту предмета «Фізична культура» закладає основи збереження здоров'я та розвитку всіх його складових; використання вчителями комплексного підходу до формування розумових та фізичних якостей і навиків; удосконалення фізичної та психологічної підготовки до активної життєдіяльності; формування пріоритету оздоровчої спрямованості фізичних вправ та забезпечення загального культурного розвитку особистості

При плануванні уроків слід визначити види навчальної діяльності здобувачів освіти з використанням компетентнісного і діяльнісного підходів. Вимоги до уроку, які необхідно враховувати:

1. Урок повинен передбачати не тільки виклад матеріалу, змісту, алей завдання, що передбачають засвоєння, застосування навчальної інформації на практиці.

2. Частина знань і вмінь повинна бути отримана здобувачами освіти у процесі самостійного пошуку шляхом рішення пошукових задач та опанування способів діяльності у процесі пошуку.

3. Виклад навчального матеріалу на уроці може і повинен бути варіативним. В одних випадках викладається готова інформація у формі пояснення, практичного показу і виконання вправ. В інших випадках матеріал вивчається шляхом постановки вчителем проблеми та розкриття шляхів і видів навчальної діяльності здобувачів освіти для її доказового рішення.

Безпекові заходи воєнного стану обмежують людину в «живому» спілкуванні, звичному для себе способі життя. Але найвагомішою проблемою є обмеження рухової активності. Це найбільше відчуває організм дитини, який потребує постійної динаміки, впливу ультрафіолетових променів, свіжого повітря тощо. Все це в комплексі ставить перед вчителем фізичної культури завдання знаходити альтернативні методи.

З метою методичної та практичної допомоги вчителю фізичної культури в допомогу створені інформаційні ресурси:

Сторінка на сайті Державної наукової установи «Освітня галузь “Фізична культура”»: поради, документи, досвід роботи»: <https://imzo.gov.ua/osvitnia-haluzfizyczna-kul-tura-porady-dokumenty-dosvid-roboty/>

Telegram канал з оперативною інформацією про освітні та інші події для вчителів: https://t.me/ua_active_edu

YouTube канал UA_active з відео всеукраїнських семінарів та вебінарів марафону освітніх практик для вчителів і фахівців фізичної культури: https://www.youtube.com/channel/UC_0dwzYz4CZdsP_UCkzd2nA

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. URL:
2. Закон України «Про освіту». Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> www.mon.gov.ua.
3. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Державний стандарт загальної середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zag-alnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України в сфері освіти щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в 95 умовах воєнного стану» (№7325 від 28.04.2022). Сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/224257.html>

5. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти, затверджений постановою КМУ від 23 листопада 2011 року №1392. Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>
6. Верховна Рада України. Офіційний сайт. Наказ Міністерства від 01.09.2009 №806 «Про використання навчально-методичної літератури у закладах освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0806290-09#Text>.
7. Верховна Рада України. Офіційний сайт. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
8. Навчальні програми. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi>
9. Локшина О. Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти: оглядове видання. НАПН України, Інститут педагогіки НАПН України. Київ : Педагогічна думка.
URL: https://undip.org.ua/wpcontent/uploads/2022/08/Education_and_war_book_NEW1.pdf.
10. Перелік рекомендованої МОН навчальної літератури на 2024/2025 навчальний рік: <https://cutt.ly/pegELgxM>;
11. Наказ МОН від 08.09.2020 №1115 (zareєстровано в Міністерстві юстиції 28.09.2020 за №941/35224) «Деякі питання організації дистанційного навчання»: <https://cutt.ly/2egEZADH>;